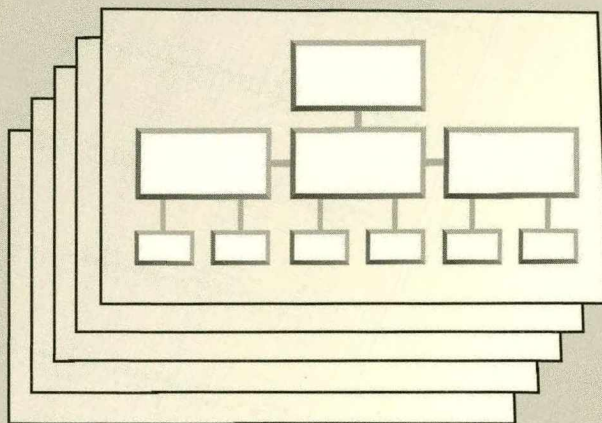

Pekka Lith

KONSERNI- REKISTERIHANKE

Perustamisvaiheen
raportti

KATSUKSIA 1997/15

Tilastokeskus

KATSUKSIA

Pekka Lith

**KONSERNI-
REKISTERIHANKE**

*Tilastokeskus
Statistikcentralen
Statistics Finland*

Helsinki

Tiedustelut
Tuula Viitaharju
puh. (09) 17 341
email: tuula.viitaharju@stat.fi

Typografia
Irene Matis

Taitto
Eeva-Liisa Riikonen

Tietoja lainattaessa lähteeksi on mainittava
Tilastokeskus

© 1997 Tilastokeskus

ISSN 1238-1411
ISBN 951-727-382-7

Oy Edita Ab
Helsinki 1997

Sisältö

Johdanto	5
Perustamisen vaiheen tehtävät	6
Tietokanta ja on-line -ysteemi	6
Konsernirekisterin käsittelysäännöt	6
Konsernitietojen keruu PRH:n kaupparekisteristä	7
Henkilöstön koulutus	7
Verohallinnon suhdetietokanta	8
Tiedotus	9

LIITTEET

Liite 1.	Konsernin määritelmä ja muodostuminen	10
Liite 2.	Konsernirekisterin käsittelysäännöt	19
	Konserni	19
	Konsernin vuositieto	25
	Konserni-yrityssuhde	33
	Konserni-yrityssuhde historia	37
	Konserni-ulkomainen tytär	38
	Konserni ulkomainen tytärsuhde	40
	Konserni pariton	41

Johdanto

Syksyllä 1995 Tilastokeskus aloitti yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa hankkeen, jossa tutkitaan edellytykset lisätä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin (YTR) konsernisuhteet määrittävät tiedot. YTR kattaa työllisyydellä mitaten lähes 100 prosenttia Suomen yritystoiminnasta, jos maatilataloutta ei laskea mukaan. Konsernisuhteiden liittäminen YTR:iin mahdollistaa konsernien perusrakenteiden kattavan kuvauksen ja ylläpidon. Samalla konserneja voitaisiin käyttää entistä helpommin perusyksikkönä erilaisissa kertaluonteisissa ja säännöllisissä tutkimuksissa.

Konsernirekisterihankkeessa on ilmentynyt tähän mennessä kolme raporttia. Ensimmäinen loppuvuodesta 1995 valmistunut ns. määrittelyvaiheen raportti käsitteli muun muassa konsernin käsitettä, konsernitilinpäätöstä ja konsernitietojen hallinnollisia lähteitä.¹ Hallinnolliset lähteet koostuvat lähinnä Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) kaupparekisteriin toimitetuista (konserni)tilinpäätöksistä ja verovelvollisten yhteisöjen veroilmoituslomakkeella ilmoittamista konsernisuhdetiedoista.

Kesällä 1996 valmistuneessa ns. yleisuunnitteluvaiheen raportissa selvitettiin tarkemmin Tilastokeskuksen sisäisten sidosryhmien ja ulkopuolisten käyttäjien tarpeita, määriteltiin konsernirekisterin kohdejoukko ja suunniteltiin rekisterin tiedonkeruuta ja tietosisältöä.² Samassa yhteydessä tutkittiin konsernitietoja keräävien yksi-

tyisten yritysten konsernitietokantojen sisältöä, peruslähteitä ja käyttökelpoisuutta konsernirekisterin kannalta.³ Raportissa pohdittiin myös konserniyritysten omistussuhteita ja muiden konsernitietojen julkaisemisesta ja luovuttamista estävien salassapitosäännösten muuttamista. Lisäksi suoritettiin tutustumiskäynti Ruotsin konsernirekisteriin.

Yleissuunnitteluvaiheen raportissa vahvistettiin, että konsernirekisteri perustetaan YTR:n yhteyteen ja sen rakentaminen ja kehittäminen tapahtuu kiinteässä yhteistyössä yritysrekisterin uudistusprojektin kanssa. Konsernirekisterissä konsernin käsite rajattiin alkuvaiheessa yritystoimintaa harjoittavien kirjanpitovelvollisten yhteisöjen kuten osakeyhtiöiden, osuuskuntien, henkilöyhtiöiden, säätiöiden, yhdistysten ja muiden vastaavien yhteisöjen välisiin emo- ja tytäryhtiösuhteisiin. Konserni(pää)emoina voivat olla vain Suomessa rekisteröidyt yhteisöt, eikä konserniketjua jatketa ulkomaille muihin ulkomaisiin tytäryhtiöihin. Kotimaisen pääemoyhtiön lähin ulkomainen emojää lisätiedoksi. Ns. kuntakonsernit liitetään konsernirekisteriin myöhemmin.

Johtopäätöksissä todettiin myös, että konsernirekisterin tiedonkeruun tulee nautua ensisijaisesti suoraan viranomaislähteeseen. Ensisijaisen peruslähteen muodostaa aluksi YTR:n suora tiedonkeruu PRH:n kaupparekisterin mikrofilmatuista konsernitilinpäätöksistä. Myös Ruotsin Tilastoviraston (Statistiska Centralbyrån,

1 Rytkönen, Pekka: Määrittelyvaiheen raportti. Tilastokeskuksen raportteja 1/1996. Helsinki 1996.

2 Rytkönen, Pekka: Konsernirekisterihanke. Yleissuunnitteluvaiheen raportti. Tilastokeskuksen katsauksia 2/1996. Helsinki 1996.

3 Tarkastelun kohteena olivat Talouselämä -lehti/Etlatieto Oy, Dun&Bradstreet Soliditet Oy, Kompass Finland Oy, Suomen Asiakastieto Oy ja Helsinki Media Oy.

SCB) konsernirekisteri perustuu pääosin sikäläisen Patentti- ja rekisteriviraston mikrofilmeillä oleviin konsernitilinpäätöksiin. Toisena peruslähteenä toimii verohallinnon suhdetietokannasta: Verovuodesta 1996 lukien verohallinto on tallentanut kotimaiset emo- ja tytäryhtiösuhteet veroilmoituslomakkeilta atk-järjestelmään (ns. suhdetietokanta).

Kolmannessa ns. pilottirekisterivaiheen raportissa kokeiltiin konsernirekisterin suoraan tiedonkeruuta PRH:n kaupparekisteristä 100 suurimman suomalaisen konsernin osalta. Kohdejoukko valittiin niistä (pää)konserneista, joissa liikevaihto ylitti Talouselämä -lehden suuryritysraportin mukaan miljardi markkaa tilastovuotta 1995 vastaavalla tilikaudella. Kokemukset suorasta tiedonkeruusta olivat pääsääntöisesti hyviä. Lähes kaikkien tarkastelun kohteina olleiden emoyhtiöiden konsernitilinpäätökset löytyivät kaupparekisteristä.

Halutut perustiedot kuten konserniliikevaihto ja -henkilöstö, ulkomainen liikevaihto, tytär- ja osakkuusyrietykset, ulkomaisten tytäryhtiöiden sijaintimaa ja suomalaisen pääemoyhtiön mahdollinen ulkomainen emoyhtiö löytyivät lähes kaikissa tapauksissa. Sitä vastoin äänivaltaosuudet tytär- ja osakkuusyhtiöissä sekä alakonsernisuh-

teet oli ilmoitettu heikommin. Pilottirekisterivaiheen raportin loppuun on liitetty myös tilastoja suurimmista suomalaisista konserneista muun muassa toimialoittain, liikevaihdon ja henkilöstön suuruusluokittain, ulkomaisen toiminnan ja tytäryhtiöiden sijaintimaan mukaan. Samalla kokeiltiin myös konsernipäätoimialan laskennallista määrittelyä.

Keväällä 1997 konsernirekisterihanke oli edennyt siihen pisteeseen, että aloitettiin konsernirekisterin varsinaisen perustamisvaiheen työt, joita käsitellään lähemmin oheisessa paperissa. Perustamisvaiheeseen on kuulunut

1. Tietokannan määrittely ja luonti
2. On-line -systeemin luonti
3. Konsernirekisterin käsittelyohjeiden laadinta
4. Pilottirekisterivaiheessa kerätyn 100 suurimman konsernin perustietojen tallennus tietokantaan
5. Seuraavaksi suurimman 400 konsernin perustietojen keruu kaupparekisterin mikrofilmiaineistosta ja päivitys tietokantaan
6. Henkilöstön koulutus tiedon keruuta ja käsittelyä varten
7. Alustava verohallinnon konsernisuhdetietojen tarkastelu.

Konsernirekisterin perustamisvaihe

Tietokanta ja on-line -systeemi

Konsernirekisterissä on luotu tietokantataulut (ks. Liite 2. konsernin käsittelysäännöt)

- konsernitason tiedoille
- konsernivuositiedoille
- konsernin yrityssuhdetiedoille
- konsernin yrityssuhteiden historiatiedoille
- konsernin ulkomaisen tytäryhtiöiden tiedoille
- konsernin ulkomaisen tytär-suhteiden tiedoille
- konsernin ns. parittomille yrityksille.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että konsernirekisterin käsitelmä on osa koko YTR:n käsitelmää. Konsernirekisterin tietosisältöön ja siten sen näyttöihin kuuluu yritysrekisterin puolelta tietoja kuten yritysten nimet, joita ei päivitetä konsernirekisterin tietokantatauluihin, vaan ne otetaan konsernirekisteriin suoraan yritysrekisterin omista tauluista. Esimerkiksi konsernirekisterin laskennallinen kotimainen päätoimiala määritellään yritysrekisterin toimipaikoilta periaatteessa samalla tavoin kuin monitoimipaikkaisilla yrityksillä.

Merkittävimpiä laajennuksia aikaisempaan ovat konsernien ulkomaisten tytäryhtiöiden ja ns. parittomien yritysten liittäminen YTR:n tietokantaan. Parittomilla yrityksillä tarkoitetaan niitä kotimaisia konsernin tytär- ja osakkuusyhtiöitä, joita ei löydy YTR:stä. Parittomat yritykset koostuvat etupäässä asunto- ja kiinteistöyhtiöistä, joilla ei ole pal-kattua työvoimaa eikä arvonlisäverovelvolista toimintaa. Konsernitason tietoihin sisältyvät lisätietoina kotimaisen pääemoyhtiön lähimmän ulkomaisen emo nimi ja sijain-

timaa. Tämän linkkitiedon pohjalta konsernisuhteet voitaneen tulevaisuudessa laajentaa vaikkapa EU:n aluetta kattavaksi.

Konsernirekisterin katselu- ja päivitysnäytöt (on-line -systeemi) oli rakennettu kesäkuussa 1997 suurin piirtein valmiiksi. Päivitysnäyttöjen pääperiaatteena on ollut, että tietokantataulujen muuttajat ovat siinä jär-jestyksessä kun ne löytyvät konsernitiilin-päätöksistä. Manuaalista tallennustyötä on pyritty vähentämään mahdollisuuksien mu-kaan. Tällä hetkellä esimerkiksi kotimaisten tytär- ja osakkuusyri-tysten tallennus on varsin nopeaa, jos konserniyritykset löytyvät yritysrekisteristä. Sitä vastoin ns. parittomi-en kotimaisten tytär- ja osakkuusyri-tysten ja ulkomaisten tytäryri-tysten tallennus on hieman hitaampaa, koska yritysten täydelli-set nimet joudutaan kirjoittamaan näytölle. Katselu- ja tallennusnäyttöjen kehittäminen jatkuu edelleen. Esimerkiksi konsernin koti-mainen henkilöstö ja sitä kautta ulkomainen henkilöstö voitaneen arvioida ilman tallen-nusta yritysrekisteristä.

Konsernirekisterin käsittelyohjeet

Käsittelysäännöt on laadittu henkilöstölle konsernitietojen keruuta ja käsittelyä varten (ks. Liite 2.). Säännöstö etenee konsernirekisterin tietokantatauluittain. Samalla säännöstö kertoo muuttujien takana olevan tiedon sisällön ja käytännön merkityksen. Kä-sittelyohjeita tukevat esimerkkitapaukset ja asianomaisiin muuttujiin mahdollisesti liitty-vät lainkohdat (osakeyhtiölaki, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan suosituk-set).

Konsernitietojen keruu PRH:n kaupparekisteristä ja päivitys tietokantaan

Pilottirekisterivaiheessa kerättyä 100 konsernin aineistoa vuodelta 1995 on täydennetty keväällä 1997 seuraavaksi suurimmalla 400 konsernilla. Perusjoukko kerättiin pilottirekisterin tapaan Talouselämä -lehden suuryritysräpörtissä. Mikrofilmiaineisto poimittiin ja kopioitiin aluksi PRH:n tiloissa, kunnes YTR:n käyttöön saatiin mikrofilmien lukulaite. Talouselämä -lehden perusteella päästiin kuitenkin vain noin 370 konserniin (100 plus 270), joten puuttuvien konsernien pääemoyhtiöt ja sitä kautta konsernit on selvitetty muista lähteistä.

Elokuussa 1997 konsernirekisterin tietokantaan oli tallennettu arviolta 540 konsernin tiedot tilastovuodelta 1995.⁴ Näiden lisäksi pienempien konsernien tietoja ei enää tallenneta vuodelta 1995. Kesällä 1997 aloitettiin jo vuoden 1996 tietojen tallennus, mikä pohjautuu rekisterissä jo olevien konsernien päivitykseen ja mahdollisten uusien konsernien tallennukseen tuoreimman Talouselämän -lehden suuryritystiedoston pohjalta.

PRH:n mikrofilmien kattavuus paranee, kun kaikki osakeyhtiöt joutuvat uuden osakeyhtiölain mukaan toimittamaan tilinpäätöksensä PRH:een mukaan lukien mahdollinen konsernilitinpäätös. PRH tallentaa jatkossa myös tilinpäätöksen, osavuositarkastuksen ja konsernilitinpäätöksen toimittamista koskevan koodin atk-järjestelmään. Konsernilitinpäätöksen toimittamista koskevaa koodia voitaneen käyttää hyväksi konsernirekisterin päivityksessä. Tarkoituk-

sena on, että koodin käyttöä testataan vuoden 1996 tietojen päivityksen yhteydessä.

Henkilöstön koulutus

Henkilöstön koulutuksen tarkoituksena on ollut itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien valmiuksien saaminen konsernilitinpäätösten ja konsernisuhdetietojen käsittelyssä. Pääosa koulutuksesta on ollut henkilökohtaisesti ohjattua työn kautta oppimista, joka tapahtui aluksi konsernitietojen keruun yhteydessä PRH:n kaupparekisterissä ja sittemmin tietojen tallennuksen yhteydessä Tilastokeskuksessa.

Yritys- ja toimipaikkarekisterin koko henkilöstölle pidettiin toukokuussa 1997 yleinen yhden päivän mittainen kaksiosainen koulutustapahtuma. Ensimmäisessä osuudessa tarkasteltiin konsernin käsitettä ja sen muodostumista, konserneja koskevaa lainsäädäntöä ja konsernilitinpäätöksen laadintaperiaatteita (ks. Liite 1.). Painopistealue koulutuksessa oli uudessa osakeyhtiölaissa ja uudistettavassa kirjanpitolainsäädännössä. Toisessa osuudessa käsiteltiin konsernirekisterissä esiintyvien yksityiskohtaisten konsernitietojen käsittelyä ja tulkintaa tallennuksen yhteydessä.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että henkilöstön valmiudet konsernitietojen käsittelyyn ovat tällä hetkellä erittäin hyvät. Ylipäätään henkilöstö on ollut innostunut uusista työtehtävistä, sillä tarjoaahan konsernirekisteri ja siihen liittyvä tilinpäätösten käsittely yms. runsaasti lisää virikkeitä sekä tietämystä. Myönteistä on se, että pidemmälle edenneet ovat auttaneet aloittelijoita.

4 Kotimaisia konserniyrityksiä (emo- ja tytäryritykset) ja osakkuusyrittäksiä löytyi 6 880 kappaletta, joista ns. paritomia yrityksiä (ei löydy YTR:stä) oli 1 500 kappaletta. Edellä mainittujen lisäksi ulkomaisia tytäryrittäksiä oli yhteensä 2 980 kappaletta.

Vaikeampia yksittäistapauksia on käsitelty yhdessä hankkeen konsultin kanssa. Samalla on täydennetty rekisterin käsittelyohjeita.

Verohallinnon suhdetietokanta

Verohallinnon yksi lähitulevaisuuden painopistealueita ovat suuryritysten ja konserni- en verovalvonta sekä palvelun parantaminen. Tätä osoittaa uuden konserniverokeskuksen perustamishanke, jonka asiakkaina ovat suuret ja kansainväliset yritykset. Tähän saakka konserneja koskevat ennakkotiedot ovat olleet puutteellisia, jolloin konsernirakenne on voinut selvitä vasta tarkastuksen yhteydessä. Tilanteen parantamiseksi verohallinto käynnisti vuonna 1995 ns. suhdetietokanta -hankkeen. Sen avulla pyritään järjestelmään, joka antaa aikaisempaa parempia tietoja yritysten ja muiden yhteisöjen omistussuhteista. Hanke palvelee varsinkin verotarkastuksen tarpeita.

Verovuodelta 1996 verohallinto onkin viennyt atk-järjestelmään verovelvollisen (tytäryhtiö) välittömän emoyhtiön ly-tunnuksen, joten konsernirakenne muodostuu ikäänkuin alhaalta ylöspäin konsernipolvesta toiseen. Osakeyhtiöiden ja osuuskuntien veroilmoituslomakkeen etusivulla on kysyty (rasti ruutuun), onko verovelvollinen konserniyhtiö (emo- tai tytäryhtiö). Veroilmoituslomakkeelta ilmenee myös, onko verovelvollinen antanut tai saanut konser-

niavustusta⁵ tai myynyt muuta kuin vaihtomaisuutta toiselle konserniyritykselle.

Verohallinnon suhdetietokanta tulee olemaan konsernirekisterissä pääasiallinen lähde ainakin pienten yritysten välisissä konsernisuhteissa. Syynä on, että pienten yritysten välisten konsernisuhteiden poiminta ja tallentaminen PRH:n kaupparekisteristä on varsin työlästä. Toiseksi pienten yritysten välisiä konsernisuhteita ei saada välttämättä kaupparekisteristä, sillä useimmat pienet konserniemot eivät laadi konsernitilinpäätöstä. Verohallinnosta toukuussa 1997 saatu alustava tiedosto käsitti noin kolmanneksen verovelvollisista yrityksistä ja yhteisöistä. Konsernisuhteita (emo- ja tytäryhtiösuhteita) löytyi aineistosta yhteensä jo runsaat 9 000 kappaletta.

Verohallinnon konsernilinkkeihin sisältyy eräitä varauksia. Osa pienemmistä yrityksistä saattaa helposti pimittää konsernisuhteensa. Veroviranomaisten on vaikea tarkistaa tietojen oikeellisuutta, jos tosiasiainen tilanne ei tule ilmi verotarkastuksessa tai muussa yhteydessä. Tästä syystä verohallinnon konsernitietojen kattavuutta ja luotettavuutta olisi testattava ja tutkittava ennen aineiston käyttöä konsernirekisterin päivityksessä. Testaus voidaan kuitenkin tehdä vasta sitten, kun verohallinto on tallentanut verovuoden 1996 veroilmoituslomakkeilla olevat omistussuhdetiedot pääosiltaan atk-järjestelmäänsä (alkusyksystä 1997)

Emo- ja tytäryhtiölinkkiä lukuun ottamatta verohallinnon suhdetietokannasta ei saada sähköisessä muodossa muita konserni-

5 Konserniavustuksella tarkoitetaan liiketoimintaa harjoittavan kotimaisen osakeyhtiön tai osuuskunnan toiselle kotimaiselle osakeyhtiölle tai osuuskunnalle sen harjoittamaa liiketoimintaa varten muuna kuin pääomasijoitukseksi suorittamaa avustusta, joka on antajansa verotuksessa vähennyskelpoinen kulu ja saajan verotuksessa veronalainen tulo. Konserniavustusta voidaan antaa, jos emoyhtiö suoraan tai muiden tytäryhtiöiden välityksellä omistaa vähintään 90 prosenttia tytäryhtiön osakkeita. Emoyhtiö voi antaa avustusta tytäryhtiölle ja tytäryhtiö emoyhtiölle tai toiselle emoyhtiön tytäryhtiölle.

tietoja, joista tärkeimpiä ovat konserniliikvaihto ja -henkilöstö, omistusosuudet ja ulkomaiset tytäryhtiöt. Siksi edellä mainitut tiedot on hankittava toistaiseksi PRH:n mikrofilmiaineistosta. Olisi toivottavaa, että verohallinto kysyisi tulevaisuudessa veroilmoituslomakkeella ainakin konserniin kuuluvilta verovelvolliselta konsernin ja emoyhtiön omistusosuudet yhtiössään ja tallentaisi sen atk-järjestelmään.

Tiedotus

Tilastokeskuksen konsernirekisterihankkeesta on tiedottu useita ulkopuolisia sidosryhmiä. Osa sidosryhmistä antoi lausunton-

sa rekisteristä jo hankkeen yleissuunniteluvaiheessa. Hankkeen ulkopuolisena konsulttina toiminut on havainnut, että Tilastokeskuksen konsernirekisterihanketta kohtaan on osoitettu kasvavaa kiinnostusta muun muassa työnantaja- ja työntekijäjärjestöissä sekä yksittäisissä yrityksissä. Hankkeesta on tiedotettu pääjuttuina kahdessa lehtiartikkelissa, joista ensimmäinen ilmestyi Tilastokeskuksen julkaisemassa Tieto aika -lehdessä (3/1997) ja toinen Tilisanomissa (3/1997). Tilisanomat on yritystalouden ja laskennan ammattilehti, jota julkaisee Suomen Tilitoimistojen liitto yhteistyössä Kirjanpito toimistojen liiton kanssa.

Konsernin määritelmä ja muodostuminen⁶ Liite I

Konserninmääritelmä

Konserni on kahden tai useamman yrityksen muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa yhdellä yrityksellä (emoyritys) on määräysvalta yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien konserniyritysten kanssa yhdessä tai useammassa yrityksessä (tytäryritys). Konsernisuhde voi muodostua myös siten, että konserniin kuuluvalla tytäryrityksellä on yksin tai muiden tytäryritysten kanssa määräysvalta toisessa yrityksessä.

Konsernisuhteen ratkaisee pääsääntöisesti omistukseen perustuva äänen enemmistö. Äänen enemmistöllä voidaan tehdä yhtiökokouksessa päätöksiä, jotka vaativat yksinkertaisen enemmistön. Äänivalta antaa mahdollisuuden määrätä kohdeyrityksen johdon kokoonpanosta ja toiminnasta. Pelkkä osake-enemmistö ei välttämättä takaa äänen enemmistöä, sillä yhtiössä voi olla äänimäärältään erilaisia osakkeita.

Osakeyhtiölain mukaan ääniosuutta laskettaessa ei oteta huomioon lakiin, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen yms. sisältyviä määräyksiä äänestysrajoituksista. Konsernisuhde syntyy silloinkin, kun osakeyhtiöllä on yli puolet toisen osakeyhtiön kaikkien osakkeiden tuottamista äänistä, vaikka erityislainsäädäntö tai yhtiöjärjestys kieltää osakasta käyttämästä yli viidettä osaa yhtiökokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Yhteisön (mahdollinen tytäryhtiö) kokonaisuäänimäärää laskettaessa ei oteta huomioon niitä ääniä, jotka liittyvät yhteisölle itselleen tai sen tytäryhteisölle taikka yh-

teisön tai sen tytäryhteisön määräysvallassa olevalle säätiölle kuuluviin osakkeisiin, jäsenosuuksiin tai yhtiöosuuksiin (OYL 1:3 mom. 3). Siten konsernisuhde voi syntyä pienemmällä ääniosuudella kuin puolella kaikista äänistä.

Omistukseen perustuva äänivalta on konsernisuhteen yleisin tunnusmerkki, mutta tosiasiallinen määräysvalta kohdeyrityksessä voi syntyä yhtiöjärjestyksen, yhtiösopimukseen tai muiden vastaavien sopimusten perusteella taikka oikeudella nimitetään kohdeyrityksen jäsenten enemmistö hallituksessa tai muussa vastaavassa toimielimessä. Sopimusperusteista tosiasiallista määräysvaltaa edustavat mm. yksinmyyntisopimukset, yhteistyösopimukset, sopimukset käyttö- ja valmistusoikeuksista, tavaramerkeistä ja malleista.

Tosiasiallinen määräysvalta ja konsernisuhde voi muodostua myös ns. välikäden omistuksen kautta (bulvaaniyritys tai -henkilö) kautta. Näissä tapauksissa välikäsi on ainoastaan muodollinen omistaja, joka käyttää äänioikeuttaan emoyhtiön lukuun. Suurissa osakeyhtiöissä jopa vähemmistöä edustavat osakkeet voivat saavuttaa käytännössä tosiasiallisen määräysvallan, jos pienosakkaita on paljon ja yhtiökokouksiin osallistuminen vähäistä.

Käytännössä konsernisuhde voi syntyä useiden määräysvaltaa ja taloudellista etu-yhteyttä osoittavien omistus-, sopimus- ja yhtiömääräys yms. tekijöiden summana. Harkinta konsernisuhteen synnystä kuuluu emoyhtiön johdolle, joka laatii yhtiön tilinpäätöksen ohella konsernitilinpäätöksen.

6 Tilastokeskuksessa 21. toukokuuta 1997 järjestetyn koulutustilaisuuden pohjapaperi.

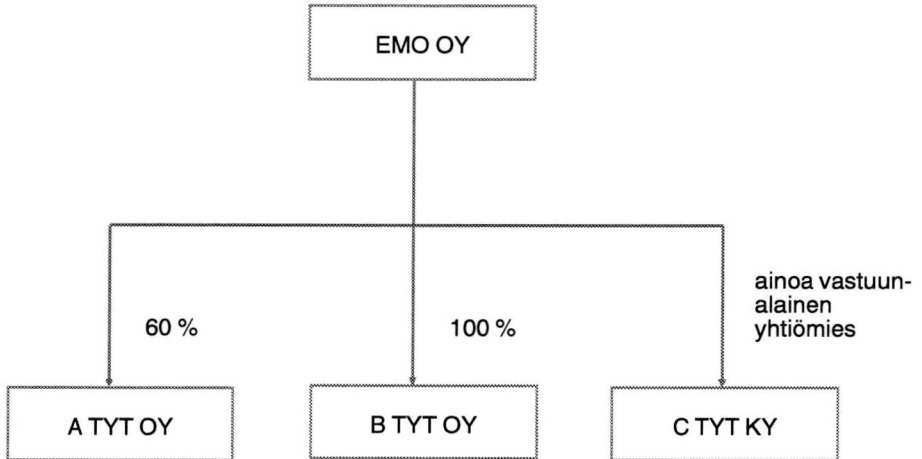
Asiaa joutuvat arvioimaan emoyhtiön tilintarkastajat. Tilintarkastajat valvovat, että konsernisuhteesta johtuvia säännöksiä noudatetaan.

Jos osakeyhtiöstä on tullut emoyhtiö, hallituksen on osakeyhtiölain mukaan välittömästi ilmoitettava siitä tytäryhteisön hallitukselle tai vastaavalle toimielimelle. Tytäryhtiön on puolestaan velvollinen antamaan emoyhtiölle konsernin aseman arvioimiseen ja tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot (OYL 8:7). Tytäryrityksen on toimintakertomuksessa ilmoitettava emoyhtiön nimi. Emoyhtiön on vastaavasti kerrottava toimintakertomuksessa, jos yhtiöstä on tullut emoyhtiö.

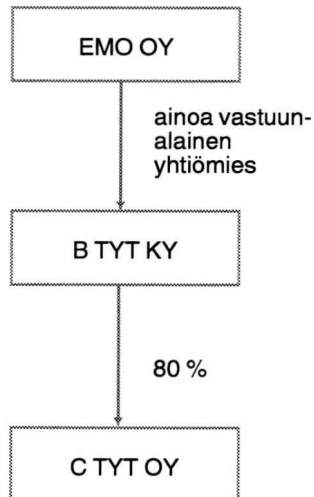
Konsernin teoreettinen käsite on todellisuudessa laveampi kuin lainsäädännön mukaan (osakeyhtiölaki, kirjanpitolaki). Määräysvaltaa ei ole sidottu omistajan oikeudelliseen muotoon (osakeyhtiö, henkilöyhtiö, osuuskunta, säätiö, yhdistys jne.) tai omistajan konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuteen. Konsernikokonaisuus voi muodostua yhtä hyvin yksityisen henkilön tai kunnan ympärille. Periaatteessa valtio muodostaa virastojen liikelaitoksien ja valtionyhtiöiden kanssa yhden suuren konsernikokonaisuuden.

Esimerkkitapauksia konsernin muodostumisesta

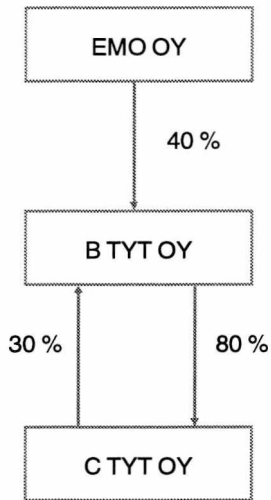
1) Emoyrityksellä on välitön määräysvalta tytäryrityksissä. Emo Oy toimii ainoana vastuunalaisena yhtiömiehenä C Ky:ssä.

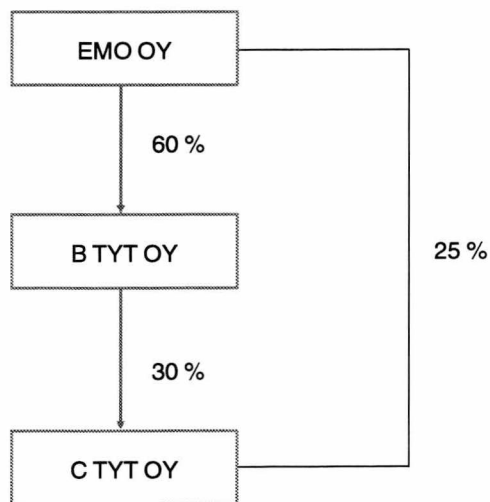
2) Emo Oy:llä on välitön määräysvalta B Ky:ssä (toimii ainoana vastuunalaisena yhtiömiehenä) ja välillinen määräysvalta C Oy:ssä. B Ky on ns. alakonserniemo.

3) Emo Oy:llä on vain 40 % B Oy:n osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Silti B Oy on tytäryhtiö, koska B Oy:n tytäryhtiön C Oy:n omistamalla osakkeilla ei voi osallistua B Oy:n yhtiökokoukseen. Siksi Emo Oy:llä on 57 %:n äänivalta B Oy:ssä (=40/70).

4) Emo Oy:llä on välitön määräysvalta B Oy:ssä ja välillinen määräysvalta B Oy:n osakkuusyrittys C Oy:ssä.

5) Emo Oy omistaa vain 17 % B Oy:n osakkeista. Silti B Oy on tytäryhtiö, koska Emo Oy:n omistamien a-osakkeiden ääniosuus on 67 % kokonaisäänimäärästä.

B Oy:n osakkeet yhteensä

a-osakkeet

kpl ääniä
10 100

Emo Oy:n omistus B:ssä

kpl ääniä
10 100

b-osakkeet

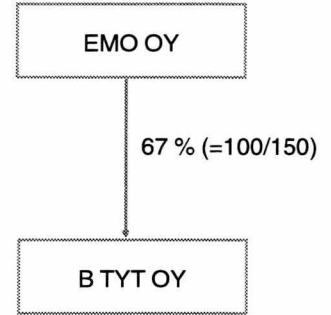
kpl ääniä
50 50

kpl ääniä
0 0

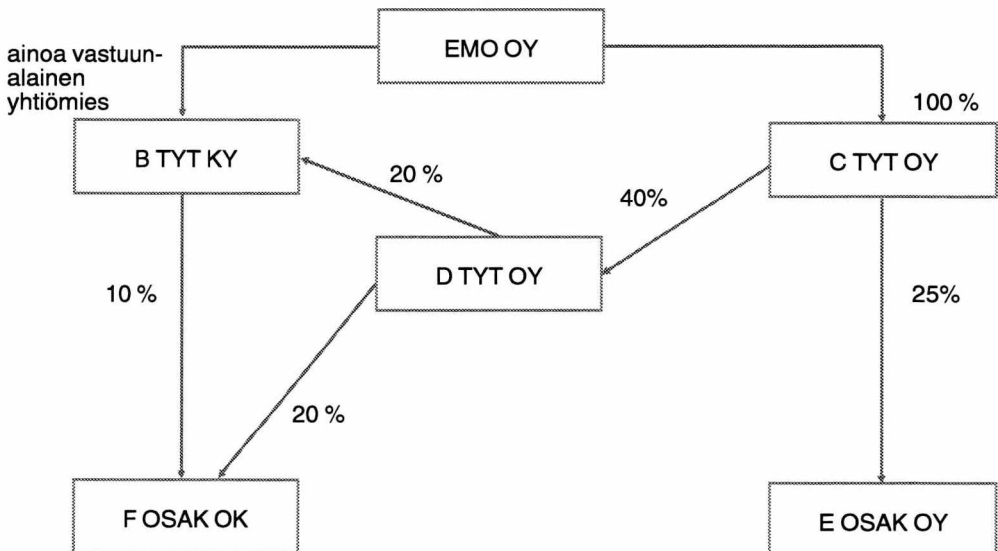
yhteensä

kpl ääniä
60 150

kpl ääniä
10 100

6) Emo Oy:llä on välitön määräysvalta B Ky:ssä (ainoa vastuunalainen yhtiömies) ja C Oy:ssä sekä välillinen määräysvalta D Oy:ssä. E Oy ja F OK (osuuskunta) ovat konsernin osakkuusyrityksiä.

Konsernilainsäädäntö

Konserni on ollut maassamme kauan tunnettu, mutta konserneja koskevia säännöksiä ei ollut ennen vuotta 1980 voimaan tullutta osakeyhtiölakia. Aikaisemmassa osakeyhtiölaissa konsernisäännökset koskivat ainoastaan osakeyhtiöiden ja niihin rinnastettavien ulkomaisten yhtiöiden muodostamia konserneja.

Uudistetussa osakeyhtiölaissa (14.2.1997/145) konsernin määritelmä laajeni kaikkiin niihin tapauksiin, jossa osakeyhtiömuotoisella emoyhtiöllä on määräysvalta jossain muussa yhteisössä kuten osuuskunnassa, kommandiittiyhtiössä, avoimessa yhtiössä tai yhdistyksessä. Sen sijaan osakeyhtiölain mukaisen konsernin tytäryhtiönä ei voisi olla säätiötä.

Kirjanpitolakiin sisällytettiin konsernin perustana olevat määräysvallan perusteet vuoden 1993 alusta. Ne eivät sellaisenaan määritelleet konsernia, vaan ainoastaan tapaukset, joissa konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus syntyy. Luonnoksessa uudeksi kirjanpitolaiksi konserniyrityksiä voivat olla liiketoimintaa harjoittavat kirjanpito-velvolliset. Kirjanpito-velvollisia ovat osakeyhtiö, osuuskunta, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, yhdistys, asumisoikeusyhdistys ja säätiö

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätös, joka käsittää konsernituloslaskelman, konsernitaseen ja muut tarpeelliset liitetiedot, laaditaan emoyhtiön toimesta. Se syntyy emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden yhdistelmänä. Konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on kuvata koko konsernin toiminnan tu-

lostaa ja taloudellista asemaa suhteessa ulkopuolisiin talousyksiköihin kuin konserniyritykset olisivat yksi yritys. Sen vuoksi konsernitilinpäätöksestä on vähennetty konserniyritysten keskinäiset liiketapahtumat. Se sisältää konsernin merkittävien osakkuusyritysten vaikutuksen konsernin tulokseen. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus koskee käytännössä jokaista liiketoimintaa harjoittavaa kirjanpito-velvollista poislukien yksityiset liikkeenharjoittajat ja ns. pienet yhtiöt.

Luonnoksessa uudeksi kirjanpitolaiksi pienillä yhtiöillä tarkoitetaan tapauksia, joissa emoyhtiön ja tytäryhtiön yhteenlaskettu liikevaihto oli päättäneellä ja edellisellä tilikaudella enintään 100 miljoonaa markkaa, taseen loppusumma 50 miljoonaa markkaa ja henkilöstö 250 työntekijää. Konsernitilinpäätöstä ei tarvitse laatia, jos vähintään kaksi edellä mainituista edellytyksistä toteutuu. Konsernitilinpäätös on kuitenkin aina laadittava, jos osakeyhtiö jakaa varoja omistajille, antaa rahalainan tai vakuuden, palauttaa pääomalainan pääomaa tai maksaa sen korkoa tai muuta hyvitystä (OYL 11:10).

Alakonsernin emoyhtiöt

Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus ulottuu myös alakonsernien emoyhtiöihin. Alakonsernin emoyhtiö voi vapautua konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta, jos ETA-maan lainsäädännön alaisella muulla yrityksellä on alakonsernin emoyhtiössä vähintään 9/100 omistusosuus. Lisäksi edellytetään, että alakonsernin emoyhtiön vähemmistöosakkaat suostuvat järjestelyyn. Alakonsernin emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden tilinpäätökset on kuitenkin yhdisteltävä jonkin ETA-maan lainsäädän-

nön alaisen yrityksen konsernitilinpäätökseen. (KPL 6:1 mom. 4)

Osakkuusyritys

Osakkuusyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jossa konserniin kuuluvilla yhtiöillä on merkittävä omistusosuus (vähintään 20 %) ja huomattava vaikutusvalta (20-50 %). Osakkuusyritykset liitetään konsernitilinpäätökseen pääsääntöisesti ns. yhden rivin menetelmällä. Sen mukaan osakkuusyrityksen tilikauden tulos (voitto tai tappio) esitetään konsernin omistusosuutta vastaavalla osuudella konsernituloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa (tai ennen liikevoittoa esitettävissä tuotoissa ja kuluissa tai satunnaisissa tuotoissa ja kuluissa) (KPA 3:2 mom. 2).

Yhteisyritys

Ns. yhteinen yritys, jonka omistaa kaksi yhtiötä tasaosuuksin (50 %-50 %), ei ole kummankaan omistajan tytäryhtiö. Tällaista osakkuusyrityksen erikoistapausta kutsutaan yhteisyritykseksi. Yhteisyritys liitetään konsernitilinpäätökseen yleensä kuten tavomainen osakkuusyritys. Yhteisyrityksen tuloslaskelma- ja tase-erät sekä liitetiedot voidaan yhdistellä konsernitilinpäätökseen myös konserniyrityksen omistusosuuden mukaan (KPL 6:15 mom. 1).

Poikkeukset tytär- ja osakkuusyrityksen yhdistelemisvelvollisuudesta

Tytäryrityksen voidaan jättää yhdistelemättä, jos

1) yhdisteleminen on tarpeetonta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin tu-

loksesta ja taloudellisesta asemasta (esim. asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt)

2) omistus tytäryrityksessä on lyhytaikainen (vaihto-omaisuudessa olevat yritykset)

3) tarpeellisia tietoja ei ole mahdollista saada säädetyssä määräajassa ja kohtuullisin kustannuksina (esim. ulkomainen tytäryhtiö)

4) merkittävät rajoitukset estävät emoyritystä käyttämästä vaikutusvaltaansa tytäryrityksessä (KPL 6:3).

Myös osakkuusyrityksen tilinpäätöstiedot saadaan jättää yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, jos yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellista asemasta (KPL 6:12). Tytäryrityksen tilinpäätös on yhdisteltävä tilinpäätökseen kuten osakkuusyritys, jos tytäryrityksen yhdisteleminen tilinpäätökseen estäisi oikean ja riittävän kuvan antamisen konsernin toiminnasta. Se, että konserniyritykset toimivat eri aloilla tai tuottavat erilaisia hyödykkeitä, ei ole este yhdistelemättä jättämiseen (KPL 6:17).

Konserniyritykset: emoyritys ja tytäryritykset

1) Yritys on tytäryritys, kun konsernin

- Omistusosuus on 0-100 % ja
- äänivalta on yli 50 % tai muutoin konserniyrityksillä on määräysvalta

2) Yritys on osakkuusyritys, kun konsernin

- omistusosuus on 20-100 %
- äänivalta on 20-50 %.

3) Konsernilla on yrityksessä merkittävä omistusosuus (intressiyritys), kun konsernin

- omistusosuus on 20-100 %
- äänivalta jää alle 20 %.

Tilinpäätösten omistus- osuuksia koskevat tiedot

Omistusosuuksiin liittyviä liitetietovaatimuksia sisältyy kirjanpitolakiin, osakeyhtiölakiin ja kirjanpitolautakunnan yleisohjeisiin. Kirjanpitoasetuksen (uusi luonnos) mukaan konsernitilinpäätöksessä kustakin tytär- ja osakuusyrytyksestä esitetään muun muassa yhtiön nimi, kotipaikka ja konsernin omistusosuus (ml. välikäden omistus) (KPA 4:3). Kirjanpitolautakunnan suosituksiin on kuulunut tieto konsernin osakkeisiin tai osuuksiin perustuvasta äänivallasta.

Vähintään 20 prosentin omistuksista jokaisen kirjanpitovelvollisen on muutoinkin ilmoitettava yrityksen nimi, kotipaikka, omistusosuus, oma pääoma ja tilikauden tulos (KPA 2:8 mom.1). Kirjanpitovelvollisen on ilmoitettava oman lähimmän ja perimmäisen emoyhtiönsä nimi ja kotipaikka, jos kirjanpitovelvollinen kuuluu johonkin kotimaiseen tai siihen verrattavaa ulkomaiseen konserniin (KPA 2:9 mom. 1).

Uudistetun osakeyhtiölain mukaan jokaisen osakeyhtiön on ilmoitettava tilinpäätöksen

liitetiedoissa yhtiön omistamista toisten yhteisöjen osakkeista tai jäsen- ja yhtiöosuuksista kunkin yhteisön nimi, osakkeiden tai osuuksien määrä, omistusosuus kaikista osakkeista tai osuuksista sekä osakkeiden nimellis- ja kirjanpitoarvo (OYL 11:8 mom. 1).

Vaihto-omaisuuteen kuuluvia osakkeita ei eritellä. Erittelyä ei tarvitse tehdä myöskään muusta kuin tytäryhteisöstä ja osakuusyhteisöstä, mikäli yhteisön osakkeiden tai osuuksien yhteenlaskettu nimellis- ja kirjanpitoarvo alittavat 100 000 markkaa tai 5 % osakkeet omistavan yhtiön taseen omasta pääomasta.

Edellä mainitut ilmoittamisvelvollisuus koskee myös konsernitilinpäätöstä (OYL 11:10). Lisäksi tytäryhtiön on ilmoitettava emoyhtiön nimi. Toimintakertomuksessa on ilmoitettava yhtiön ulkomaisten sivuliikkeiden nimi ja kotipaikkavaltio. Sivuliikkeellä tarkoitetaan yhtiön ulkomaille perustamia, liiketoimintaa harjoittavia yksiköitä, jotka eivät ole asemamaan lainsäädännön mukaan itsenäisiä oikeushenkilöitä.

Malliesimerkki konsernin omistusosuuksien esittämisestä konsernitilinpäätöksessä

	konsernin omistus-%	konsernin äänivalta %	konsernin osuus omasta pääomasta mk	Konsernin omistamien osakkeiden kpl	nimellis- arvo mk/val	kirjan- pito- arvo mk
Konserniyritykset						
Oy A Ab	100	100	x	x	x	x
Oy B Ab	60	90	x	x	x	x
OK C	55	55	x	x	x	x
D Ab, SE	100	100	x	x	Sekx	x
E Inc, US	50	75	x	x	Usdx	x
Osakkuusyrietykset						
Oy F Ab	50	50	x	x	x	x
Oy G Ab	10	25	x	x	x	x
H Ky	30	20	x	x	x	x
AS I	25	25	x	x	Nokx	x
Muut yritykset						
Oy J Ab	25	15	x	x	x	x
Oy K Ab	11	11	x	x	x	x
J Ky	9	9	x	x	x	x

Kuntakonserni

Kunnan kirjanpidossa siirryttiin kirjanpitolain soveltamiseen vuoden 1997 alusta lukien. Lakia noudatetaan kunnassa soveltuvin osin. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa tarkemmat ohjeet kirjanpitolain soveltamisesta. Kunnan tilikausi on kalenterivuosi. Kunnan, jolla on kirjanpitolaisissa tarkoitettulla tavalla määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitase liitteen (Kuntalaki 8:68).

Kunnissa tarvitaan konsernitilinpäätöksen tyyppistä raportointia, jotta saadaan kokonaiskuva kaikesta siitä, missä kunta on mukana. Syynä on ollut palvelutoimintojen jatkuva yhtiöittäminen. Tähän asti myös itsenäisten liikelaitosten taloudesta on saanut varsin kapean kuvan. Konsernitilinpäätöksen pohjalta laskettavia tunnuslukuja voidaan hyödyntää kuntakonsernien välisessä vertailussa. Samalla voidaan korjata

palvelujen yhtiöittämisen aiheuttamia vääristymiä rahoituksen ja vakavaraisuuden osalta.

Suurimmat suomalaiset konsernit 1996

	Lv mrd. mk	Henkilöstö
1. UMP-Kymmene	52	44 800
2. Neste	43	8 700
3. Nokia	39	31 800
4. Kesko	29	6 500
5. Enso	26	19 100
6. Metsäliitto	20	16 600
7. Outokumpu	17	13 800
8. Kemira	13	10 600
9. Tamro	13	2 100
10. Rautaruukki	13	12 800
11. IVO	12	7 400
12. Ahlström	12	11 100
13. Valmet	12	13 000
14. Metra	12	12 000
15. Suomen PT	12	32 700
Yhteensä	325	243 000

vt. YTR:n liikeyritysten liikevaihto 1995 yhteensä 986 mrd. mk ja henkilöstö 1,1 miljoonaa henkeä

Konsernirekisterin käsittelyohjeet Liite 2

Konserni

Konsernin käsite

Konserni on kahden tai useamman yrityksen muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa yhdellä yrityksellä (emoyritys) on yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien konserniyritysten kanssa (pysyväisluonteinen) määräysvalta yhdessä tai useammassa yrityksessä (tytäryritys). Konsernisuhde voi muodostua myös siten, että konserniin kuuluvalla yrityksellä on yksin tai muiden tytäryritysten kanssa määräysvalta toisessa yrityksessä.

Määräysvalta pohjautuu pääsääntöisesti omistuksesta johtuvaan äänivaltaan. Joskus tosiasiallinen määräysvalta tytäryrityksessä voi syntyä yhteisen johdon, yhtiöjärjestyksen, yhtiösopimuksen tai muiden vastaavien sopimusten perusteella taikka oikeudella nimittää kohdeyrityksen jäsenten enemmistö hallituksessa tai muussa vastaavassa elimessä. Määräysvalta voi muodostua myös välikäden omistuksen kautta. Konsernisuhde ei välttämättä edellytä konserniti-linpäätöksen laatimista.

Tilastokeskuksen konsernirekisterissä konsernin käsite koskee liiketoimintaa harjoittavien kirjanpitovelvollisten yhteisöjen kuten osakeyhtiöiden, osuuskuntien, henkilöyhtiöiden, säätiöiden, taloudellisten yhdistysten ja muiden vastaavien yhteisöjen välisiä emo- ja tytäryhtiösuhteita. Ts. taloudellisen kokonaisuuden muodostavan konsernin teknisluonteisella hallinnollisella ratkaisulla tai konserniyritysten juridisen muodon valinnalla ei ole merkitystä konsernisuhteen muodostumisessa. Konserniemoina voivat olla vain Suomessa rekisteröidyt pääemoyhtiöt (ml. kunnat), eikä konserniketjua jatketa ulkomailla. Erillisiä konsernikokonaisuuksia eivät ole alakonsernit alakonserniemoinen.

Huom! Konsernirekisterissä vakuutusyhtiökonserneja (mm. Pohjola-, Sampo- ja Tapiola-ryhmät) käsitellään poikkeuksellisella tavalla. Henki-, eläke- ja vahintovakuutustoimintaa harjoittavat (ala)konsernit (esim. Pohjola-ryhmään kuuluva Ilmarinen-alakonserni) esitetään omina itsenäisinä konsernikokonaisuuksinaan.

viittaus: Konsernin ja määräysvallan käsite ks. KPL 1:1, 5 ja 6 sekä OYL 1:3.

Konsernitunnus (knstunnus)

Konsernitunnus on Tilastokeskuksessa generoitu 7-numeroinen (5 numeroa plus 2 tarkistusmerkki) ja 1-alkuinen konsernin yksilöintitunnus, joka voidaan antaa kaikille Suomessa rekisteröidyille pääkonserneille.

Konsernin aloituspäivämäärä (kns_aloituspvm)

Konsernin aloituspäivämäärä (ppkkvsvv) päivitetään käytännössä vain vuonna 1995 tai sitä myöhemmin aloittaneille. Aloituspäivämääräksi tulee konsernin 1. tilikauden alkupäivämäärä, jollei ole tiedossa tarkempaa päivämäärää. Lisätietoja voi saada toimintakertomuksista (hallituksen kertomus, vuosikertomus)

Esim. "Repolan hallituksen toimintakertomus 1995: Repola Oy:n ja Kymmene Oy:n hallitukset päättivät 11.09.1995 ehdottaa yhtiöiden sulautumista kombinaatiofuusiolla UPM-Kymmene Oy -nimiseksi yhtiöksi. Sulautumiselle saatiin EU:n komission lupa 30.10.1995. Repola Oy:n ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi sulautumisen 31.10.1995 ja Kymmene Oy:n ylimääräinen yhtiökokous 01.11.1995, mistä lähtien yhtiöt ovat toimineet yhteiseen lukuun. Sulautuminen on tarkoitus rekisteröidä 30.04.1996 ja uusi yhtiö aloittaa toimintansa 01.05.1996." - Uuden konsernin aloituspäivämääräksi tulee 01.05.1996.

Konsernin aloitusmuoto (kns_alo_muoto)

Konsernin aloitusmuotoja ovat

- 1 = yhtiöittäminen
- 2 = konsernifuusio
- 3 = yritysosto
- 4 = muu aloitusmuoto
- 0 = ei tiedossa

1. Yhtiöittäminen; tytäryhtiön perustaminen

Tässä tapauksessa syntyy uusi juridinen henkilö, joka ei ole toiminut aikaisemmin yhtiömuodossa. Yhtiöittämisestä on olemassa olevan palvelu- tai jalostustoiminnan (toimipaikka, tulosyksikkö yms.) muuntaminen yhtiömuotoon. Näihin tapauksiin voidaan rinnastaa valtiollis-

ten ja kunnallisten yhtiöiden syntyminen. Uuden tytäryhtiön perustamisessa voi olla kysymys myös aivan uuden liiketoiminnan aloittamisesta.

2. Konsernifuusio

Konsernifuusiossa on kyse kahden tai useamman vanhan konsernin toiminnan lopettamisesta ja sulauttamisesta yhdeksi uudeksi konsernikokonaisuudeksi (kombinaatiofuusio). Ks. KONSERNIN ALOITUSPÄIVÄMÄÄRÄ, esim. UPM-Kymmene syntyy.

3. Yritysosto; määräysvallan hankinta tytäryrityksessä

Nämä tapaukset poikkeavat kohdasta 1. siten, että tässä liitetään konserniin toiminnassa olevia yhtiöitä.

Huom! Emoyhtiön muuttuminen toiseksi olemassa olevan konsernin sisällä esimerkiksi yhtiöittämisen ja muiden yritysjärjestelyiden kautta ei tarkoita vanhan konsernin lakkaamista ja uuden konsernin syntyä.

viittaus: "Osakeyhtiön on annettava toimintakertomuksessa selostus, jos yhtiöstö on tullut emoyhtiö tai se on ollut vastaanottavana yhtiönä sulautumisessa tai yhtiö on jakautunut." OYL 11:9 mom. 1).

Konsernin lopetuspäivämäärä (kns_lopetuspvm)

Konsernin lopetuspäivämääränä käytetään konsernin viimeisen tilikauden loppupäivämäärää, jollei ole tiedossa tarkempaa päivämäärää. (ks. myös KONSERNIN ALOITUSPÄIVÄMÄÄRÄ)

Konsernin lopetusmuoto (kns_lop_muoto)

Konsernin lopetusmuotoja ovat

- 1 = konsernin lakkaaminen
- 2 = konsernifuusio
- 3 = tytäryritysten myynti
- 4 = tytäryritysten lakkaaminen tai sulautuminen

9 = muu lopetusmuoto

0 = ei tiedossa

b = ei lopettanut

1. Konsernin lakkaaminen

Kysymys on konserniyritysten koko toiminnan loppumisesta (omaehtoinen lopetus, konkurssi).

2. Konsernifuusio

Kahden tai useamman konsernin sulautuminen uudeksi konsernikokonaisuudeksi; vanhan pääkonsernin muuttuminen alakonserniksi olemassa olevassa ja toimintaansa jatkavassa konsernikokonaisuudessa.

3. Tytäryritysten myynti; määräysvallan menetys tytäryhtiössä

Konserniin kuuluvat kaikki tytäryritykset myydään tai määräysvalta joutuu ulkopuoliselle talousyksikölle; Omistusosuutta lasketaan siten, että äänivalta osakkeista ja osuuksista ei ylitä 50 prosenttia.

4. Tytäryritysten lakkauttaminen ja sulauttaminen

Tytäryritysten toiminta sulautetaan emoyhtiöön (jurinen henkilö muuttuu toimipaikaksi yms.) tai tytäryrityksen liiketoiminta loppuu kokonaan omaehtoisesti tai konkurssin kautta.

Huom! Tytäryritysten asettaminen selvitystilaan ei vielä tarkoita konsernin lakkaamista.

Emoyhtiön muuttuminen olemassa olevan konsernin sisällä ei tarkoita vanhan konsernin lakkaamista ja uuden konsernin syntyä.

Konsernin nimi (kns_nimi)

Konsernin nimen tulee yksilöidä mahdollisimman hyvin asianomainen taloudellinen kokonaisuus siten, että sekaantumista toisiin yrityksiin ja konserneihin ei synny. Konsernin nimi johdetaan pääsääntöisesti emoyhtiön toiminimestä, josta

poistetaan emoyhtiön oikeudellista muotoa koskeva lyhenne (Oy, Ky, Ltd. jne.). Sanaa "konserni" ei tarvitse toistaa konsernin nimessä.

*Esim. emoyhtiö: Kesko Oy - konserni: Kesko
emoyhtiö: Instrumentarium Oy - konserni: Instrumentarium*

Huom! Poikkeuksina oikeudellista muotoa koskevien liitteiden poistamisesta voitaneen pitää mm. osuuskuntamuotoisia yrityksiä, jos yritykset eivät muodosta yleisesti tunnettuja suuria konserneja.

Esim. emoyhtiö: Osuuskauppa Keskimaa - konserni: Osuuskauppa Keskimaa (ei Keskimaa) mutta emoyhtiö: Metsäliitto Osuuskunta - konserni: Metsäliitto

Emoyhtiön toiminimi kannattaa ottaa varmuuden vuoksi kokonaisuudessaan konsernin nimen pohjaksi, vaikka nimestä muodostuisikin pitkä. Silloin vältetään parhaiten sekaannukset toisiin lähes samannimisiin yrityksiin.

Esim. emoyhtiö: Ingman Foods Oy - konserni: Ingman Foods (ei Ingman, koska Suomessa toimii jo toinen Ingman Oy niminen yritys)

emoyhtiö: Nokian renkaat Oy - konserni: Nokian renkaat (ei Nokia, koska Suomessa toimii jo toinen Nokia Oy niminen yritys ja Nokia konserni)

Joskus konsernin nimeen on liitetty konsernitilinpäätöksessä (esim. konsernituloslaskelman ja -taseen yläreunassa) pääte "Yhtymä", "Yhtiöt" ja "Group". Näissä tapauksissa kyseinen kohteen itsestään käyttämä nimi voitaneen hyväksyä sellaisenaan konsernin nimeksi. Joskus edellä mainitut liitteet esiintyvät jo valmiiksi emoyhtiön toiminimessä.

Esim. emoyhtiö: Helsingin Osuuskauppa - konserni: HOK-Yhtymä

emoyhtiö: Thomesto Trading Yhtiöt Oy - konserni: Thomesto Trading Yhtiöt

Huom! Useissa etenkin pienissä osake- ja henkilöyhtiöissä yhtiön toiminimi on muodostettu vastuunalaisen yhtiömiehen tai pääomistajan nimestä, johon on lisätty yhtiön oikeudellista muotoa osoittava lyhenne kuten esimerkiksi Matti Lampinen Oy. Tässä tapauksessa konsernin nimeksi tulisi pelkkä Matti

Lampinen, mikä kuulostaa hieman merkilliseltä. Vastaavissa tapauksissa voitaneen menetellä siten, että konsernin nimeen liitetään sana "Yhtiöt", vaikka yhtiö -sanaa ei olekaan varsinaisesti käytetty tilinpäätöksessä.

Esim. emoyhtiö Matti Lampinen Oy - konserni: Matti Lampinen Yhtiöt

Suomessa toimii joukko suuria suomalaisia ja kansainvälisiä konserneja, joista käytetään julkisuudessa vakiintunutta emoyhtiön toiminimestä lyhennettyä nimeä. Näissä tapauksissa voitaneen poiketa pääsäännöstä – konsernin nimi johdetaan kokonaisuudessaan emoyhtiön toiminimestä – ja käyttää emoyhtiön toiminimestä johdettua vakiintunutta lyhennettä (Säännön noudattamiseen ei riitä, että yhtiö on vain paikallisesti tunnettu. Epäselvissä tapauksissa on viisainta käyttää pääsäännön mukaista konsernin nimeä)

Esim. emoyhtiö: Werner Söderström Osakeyhtiö - konserni: WSOY - Yhtymä (ks. edellä HOK-Yhtymä)

emoyhtiö: International Business Machines Oy - konserni: IBM

emoyhtiö: Sisu-Auto Oy - konserni: Sisu

emoyhtiö: Lounais-Suomen Osuusteurastamo - konserni: LSO

Konsernin ulkomaisen emon nimi (kns_ulkom_emonimi)

Suomalaisen pääkonsernin ulkomaisella emolla tarkoitetaan tässä yhteydessä konsernin lähintä ulkomaista emoyhtiötä. Mahdollisen ulkomaisen emoyhtiön nimi ilmenee tavallisesti toimintakertomuksen (hallituksen kertomus, vuosikertomus jne.) ensimmäisistä kappaleista. On selvintä, että ulkomaisen emon toimimi kirjoitetaan kokonaisuudessaan lyhentämättömänä.

viittaus: "Kirjanpitovelvollisen on ilmoitettava oman lähimmän ja perimmäisen emoyhtiönsä nimi ja kotipaikka, jos kirjanpitovelvollinen kuuluu johonkin kotimaiseen tai siihen verrattavaan ulkomaiseen konserniin" (KPA 2:9 mom.1)

"Tytäryhtiön on ilmoitettava toimintakertomuksessa emoyhtiön nimi." (OYL 11:11).

Esim. OMG Kokkola Chemicalsin toimintakertomus 1995: "OMG Kokkola Chemicals -konserni kuuluu yhdysvaltalaiseen OM Group, Inc. -konserniin. Om Group, Inc., jonka pääkonttori on Clevelandissa, Ohiossa, omistaa sataprosenttisesti OMG Kokkola Chemicals Oy:n." - konsernin ulkomainen emo: OM Group Inc.

IBM:n toimintakertomus 1995: "Oy International Business Machines Ab on Suomessa toimiva IBM Nordic Ab:n kokonaan omistama tytäryhtiö." - konsernin ulkomainen emo: IBM Nordic Ab.

ICL Personal Systems Oy:n toimintakertomus 1995: "Yhtiön omistaa 100 %:sti ICL Holding B.V." - konsernin ulkomainen emo: ICL Holding B.V.

Konsernin ulkomaisen emon sijaintimaa

Suomalaisen pääkonsernin ulkomaisen emon sijaintimaa päivitetään koneellisesti Suomen Pankin tietokannasta.

KONSERNIN VUOSITIETO

Konsernitunnus (knstunnus)

Ks. edellä KONSERNI

Tilastovuosi (kns_vuosi)

Tilastovuodella tarkoitetaan konsernitietoja koskevaa tilastovuotta. Tilastovuosi saadaan tilinpäätöksestä tilikauden päättymis- ja loppumispäivämäärän perusteella. Tilikausi on pääsääntöisesti kalenterivuosi. Konsernin tilikausi on sama kuin emoyhtiön tilikausi. Tytäryhtiön tilikausi ovat yleensä sama kuin emoyhtiön ja konsernin tilikausi.

viittaus: "Tilikausi on 12 kuukautta. Toimintaa aloitettaessa tai lopetettaessa taikka tilinpäätöksen ajankohtaa muutettaessa tilikausi saa olla tätä lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta." (KPL 1:4 mom.1)

Esim. Viking Line konsernin tilikausi 01.11.1994-31.10.1995 - tilastovuosi 1995.

Konsernin emoyhtiön tunnus (kns_vv_emoyrtun)

Konsernin emoyrityksen yritystunnus saadaan yritysrekisterin tietokannasta.

Konsernin päätoimiala (kns_vv_tol95)

Konsernin laskennallinen päätoimiala toimialaluokituksen TOL-95 (NACE rev 1) mukainen. Tarkimmalla tasolla päätoimiala on 5 numeron mittainen. Laskennallinen päätoimiala saadaan koneellisesti kotimaisten konserniyritysten (emo- ja tytäryhtiöt) eri toimialoilla toimivissa toimipaikoissa syntyvän arvonlisäyksen perusteella. Kunkin toimialan arvonlisäys saadaan, kun toimialoitainen työllisten määrä kerrotaan kyseisen alan keskimääräisellä arvonlisäyksellä (arvonlisäkertoimella). Konsernin päätoimialaksi tulee toimiala, jossa arvonlisäys on suurin.

Päätoimialan puhtausprosentti (2-numerotaso) (kns_vv_puht_pros2)

Konsernin laskennallisen päätoimialan puhtausprosentti 2-numerotasolla.

Päätoimialan puhtausprosentti (kirjaintaso) (kns_vv_puht_prosk)

Konsernin laskennallisen päätoimialan puhtausprosentti tarkimmalla kirjaintasolla.

Päätelty konsernin päätoimiala (kns_vv_vktoi95)

Suomessa toimii joukko suuria kansainvälistyneitä konserneja, joilla on kotimaisten tytäryhtiöiden lisäksi useita ulkomaisia tytäryhtiöitä. Eräillä konserneilla ulkomaisten tytäryhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto voi olla jopa suurempi kuin kotimaisten konserniyritysten yhteenlaskettu liikevaihto.

Monitoimialaisessa konsernissa ulkomaisten tytäryhtiöiden toimiala voi poiketa kotimaisten konserniyritysten toimialasta, jolloin koko konsernin päätoimiala ei ole välttämättä sama kuin kotimaisista konserniyrityksistä muodostettu laskennallinen päätoimiala. Vuonna 1995 esimerkiksi Amer -konserni oli päätoimialaltaan urheiluvälineteollisuutta mutta kotimainen päätoimiala oli tupakkateollisuus.

Edellä mainituille Amerin tapaisille kansainvälisille konserneille, joilla on ulkomailla huomattava määrä eri toimialoilla toimivia tytäryhtiöitä, on perusteltua antaa konsernitilinpäätöksen mukaan päätelty toimiala. Kansainvälisen konsernin liikevaihtorajana, jolle annetaan tilinpäätöksen mukaan päätelty toimiala, voitaneen pitää noin miljardia markkaa.

Käytännössä konsernin päätoimiala voidaan johtaa tilinpäätöksen toimialoitaisesta liikevaihtotiedosta. Se on esitetty tilinpäätöksissä yleensä tuloslaskelman ja -taseen sekä tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden jälkeen (ennen tytäryhtiö- ja osakkuusyhtiöluetteloa). Joskus liikevaihto toimialoittain on ilmoitettu toimintakertomuksessa. Päätoimialan tarkkuus voi vaihdella pääsääntöisesti tarkimmalta kirjaintasolta 2-numerotasolle.

viittaus: "Liitetietoina on esitettävä liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisten markkina-alueiden mukaisesti." (KPA 2:3 mom 1)

Esim. Rettig-Yhtiöt: liikevaihto toimialoittain 1995 (Mmk)

<i>Investointitoiminta</i>	<i>215</i>
<i>Lämmityslaitteet</i>	<i>1 267</i>
<i>Panimo- ja virvoitusjuomateollisuus</i>	<i>966</i>
<i>Mehu- ja alkoholiteollisuus</i>	<i>326</i>
<i>Muu toiminta</i>	<i>10</i>
<i>Yhteensä</i>	<i>2 784</i>

Päätelty päätoimiala "Elintarvikkeiden ja juomien valmistus" (tol 15), jonka osuus konsernin liikevaihdosta on 46,4 %. (vrt. Kotimaisten konserniyritysten toiminnasta edellä mainitun toimialan osuus nousee 82,4 %:iin.)

Konsernien henkilöstö (kns_vv_henkilosto)

Konsernin henkilöstötiedossa lähtökohtana on henkilöstön määrä tilikautena keskimäärin. Kansainvälistyneissä suomalaisissa konserneissa konsernien henkilöstön parhaana lähteenä toimii konsernitilinpäätös. Kotimainen henkilöstö voidaan saada myös summaamalla kotimaisten konserniyritysten henkilöstötiedot YTR:n tietokannasta. Joskus konsernin ulkomainen henkilöstö voitaneen arvioida konsernin koko henkilöstön ja YTR:stä summatun kotimaisten konserniyritysten henkilöstömäärän erotuksesta.

Tilinpäätöksessä henkilöstötieto saadaan useimmiten suoraan toimintakertomuksesta (hallituksen kertomus, vuosikertomus). Kansainvälisissä konserneissa henkilöstö on jaettu tavallisesti maittain tai jonkin suuremman maantie-

teellisen alueen mukaan. Lainsäädännössä ei kuitenkaan suoraan vaadita henkilöstön jakamista maantieteellisten alueiden mukaan. Siksi henkilöstöä ei välttämättä saada kaikista konserneista alueittain, vaikka konserniin kuuluisi useita ulkomaisia tytäryhtiöitä.

viittaus: "Tuloslaskelman ja taseen liitteenä on ilmoitettava yhtiön palveluksessa tilikauden aikana olleiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä" (OYL 11:8 mom. 10). "Liitetietona on esitettävä henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana, ryhmittäin eriteltynä" (KPA 2:7 mom. 1).

Esim. Rautaruukki -konsernin henkilöstö 1995:

"Konsernin henkilöstön määrä oli vuoden päättyessä 8730 (9 068) ja emoyhtiön 5585 (5 625). Konsernin palveluksessa oli vuoden aikana keskimäärin 9 318 henkeä (9 444) ja emoyhtiön 5 893 henkeä (5 815)."

Henkilöstö maittain 31.12:

<i>Suomi</i>	<i>6 802</i>
<i>Saksa</i>	<i>857</i>
<i>Ruotsi</i>	<i>486</i>
<i>Tanska</i>	<i>251</i>
<i>Norja</i>	<i>162</i>
<i>Iso-Britannia</i>	<i>64</i>
<i>Viro</i>	<i>55</i>
<i>Puola</i>	<i>34</i>
<i>Muut maat</i>	<i>19</i>
<i>Yhteensä</i>	<i>8 730</i>

*Konsernin henkilöstö keskimäärin on siis 9 318, mutta henkilöstöä ei voida jakaa suoraan keskimääräiseen koti- ja ulkomaiseen henkilöstöön. Ensimmäinen vaihtoehto on, että kotimainen ja sitä kautta ulkomainen henkilöstö määritellään koneellisesti YTR:stä. Toisena vaihtoehtona on, että koti- ja ulkomainen henkilöstö arvioidaan keskimääräisestä henkilöstöstä samoin suhteellisin osuuksin kuin vuoden lopun henkilöstö. Ts. keskimääräinen kotimaan henkilöstö on 7259 (= 9 318 * (6 802/8 730)).*

Säätiömuotoisille yms. konserniemoille, jotka eivät laadi konsernitiilinpäätöstä, konsernihenkilöstö lasketaan konserniemon (säätiö, yhdistys) yritysrekisteriin ilmoittaman henkilöstön ja (liiketoimintaa harjoittavan) alakonsernin toimintakertomuksesta saadun (alakonserni)henkilöstön summana. Mikäli säätiömuotoisella yms. konsernilla ei ole alakonsernia tai niistä ei ole saatu tietoa, laske-

taan konsernihenkilöstö konserniemon ja yritysrekisterissä olevien konsernin tytäryritysten henkilöstön summana.

Konsernin kotimainen henkilöstö (kns_vv_kotim_henkilosto)

Konsernin keskimääräinen kotimainen henkilöstö saadaan suoraan tilinpäätöksestä tai summaamalla YTR:stä kotimaisten konserniyritysten henkilöstö. (ks. KONSERNIHENKILÖSTÖ)

Konsernin kotimaisen henkilöstö saanti (kns_vv_kotim_hk_saanti)

- 1 = tilinpäätöksestä
- 2 = koneellisesti YTR:stä

Konsernin ulkomainen henkilöstö (kns_vv_ulkom_henkilosto)

Konserni keskimääräinen ulkomainen henkilöstö voidaan saada suoraan tilinpäätöksestä tai konsernin koko henkilöstön ja YTR:stä summatun kotimaisten konserniyritysten henkilöstön erotuksesta. (ks. KONSERNIHENKILÖSTÖ)

Ulkomaisen henkilöstö saanti (kns_vv_ulkom_hk_saanti)

- 1 = tilinpäätöksestä
- 2 = koneellisesti YTR:stä

Konserniliikevaihto (kns_vv_liikevaihto)

Konserniliikevaihto saadaan konsernituloslaskelmasta. Konserniliikevaihto kuvaa konsernin toiminnan laajuutta suhteessa ulkopuolisiin talousyksiköihin. Se ei sisällä konserniyritysten sisäisiä liiketapahtumia. Jos konserni ei ole laatinut konsernitilinpäätöstä esimerkiksi tytäryhtiöiden vähäisen taloudellisen merkityksen vuoksi, konserniliikevaihtoa vastaa emoyhtiön liikevaihto. Konserniliikevaihto ilmoitetaan tuhansina markkoina.

Huom! Pankeille ja vakuutusyhtiöille annetaan laskennallinen konserniliikevaihto tuloslaskelman pohjalta samaan tapaan kuin Talouselämän suuryritysraportissa.

Liikevaihto vakuutusyhtiölle:

	vakuutusmaksutulo (vakuutusmaksutuotot ennen luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta)
+	sijoitustoiminnan tuotot
+	muut tuotot
(+)	myynnin yhteydessä tuloutetut arvonkorotukset.)

Liikevaihto pankeille:

	korkotuotot
+	leasingtoiminnan kate
+	osinkotuotot
+	palkkiotuotot
+	arvopaperikaupan kate
+	valuuttatoiminnan kate
+	muut toimintatuotot.

Esim. OKO-konserni tuloslaskelma 1995, miljoonaa markkaa

x	+	<i>korkotuotot</i>	<i>3 577</i>
x	+/-	<i>leasingkate</i>	<i>49</i>
	-	<i>korkokulut</i>	<i>3 058</i>
		<i>rahoituskate</i>	<i>568</i>
x	+	<i>osinkotuotot</i>	<i>8</i>
x	+	<i>palkkiotuotot</i>	<i>311</i>
	-	<i>palkkiokulut</i>	<i>37</i>
x	+/-	<i>arvopaperikaupan ja</i>	
		<i>valuuttatoiminnan kate</i>	<i>117</i>
x	+	<i>muut toimintatuotot</i>	<i>434</i>

jne.

OKO-konsernin laskennallinen liikevaihto (rastien summa) 4 496 miljoonaa markkaa.

Esim. SAMPO-ryhmä tuloslaskelma, miljoonaa markkaa

x	+	<i>vakuutusmaksutulo</i>	<i>4 183</i>
	-	<i>korvauskulut</i>	<i>3 310</i>
	-	<i>liikekulut</i>	<i>741</i>
	+/-	<i>tasoitumäärän muutos</i>	<i>-45</i>
		<i>Vakuutustekninen tulos</i>	<i>-382</i>

x	+	<i>sijoitustoiminnan tuotot</i>	1 632
x	+	<i>muut tuotot</i>	4
	-	<i>sijoitustoim. ja muut kulut</i>	1 005
	-	<i>välittömät verot</i>	90
+/-		<i>osuus osakkuusyritysten tuloksesta verojen jälkeen jne.</i>	16

SAMPO-ryhmän liikevaihto (rastien summa) on 5 819 miljoonaa markkaa

Säätiömuotoisille yms. konserniemoille, jotka eivät laadi konsernitilinpäätöstä, konserniliikevaihto muodostetaan säätiömuotoisen yms. konserniemon varsinaisen toiminnan tuottojen ja (liiketoimintaa harjoittavan) alakonsernin (konserni)liikevaihdon summasta. Mikäli säätiömuotoisella yms. konsernilla ei ole alakonsernia tai niistä ei ole saatua tietoa, lasketaan konserniliikevaihto konserniemon varsinaisen toiminnan tuottojen ja yritysrekisterissä olevien konsernin tytäryritysten liikevaihdon summana. Varsinaisen toiminnan tuotot ilmenevät yleensä säätiön tai yhdistyksen tuloslaskelman ensimmäiseltä riviltä.

Konsernin ulkomainen liikevaihto (kns_vv_ulkom_liikevaihto)

Konsernin ulkomaiseen liikevaihtoon luetaan suomalaisten konserniyritysten vienti ja ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden toiminta. Se esitetään yleensä tilinpäätöksissä tuloslaskelma ja -taseen sekä tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden jälkeen (ennen tytär- ja osakkuusyhtiöluetteloa) samassa yhteydessä kuin liikevaihto toimialoittain. Joskus liikevaihto markkina-alueittain on ilmoitettu toimintakertomuksessa. Ulkomainen liikevaihto ilmoitetaan tuhansina markkoina

viittaus: "Tuloslaskelmaa koskevana liitetietona on liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisten markkina-alueiden mukaisesti" (KPA 2:3 mom. 1)

Esim. Hartwall-konsernin liikevaihto maittain 1995, Mmk

<i>Suomi</i>	1 452
<i>Baltia ja Venäjä</i>	229
<i>Muut maat</i>	41
<i>Yhteensä</i>	1 721

Konsernin ulkomainen liikevaihto on 270 Mmk.

Konsernitaseen loppusumma (kns_vv_tase)

Konsernitase osoittaa konsernin aktivoidut menot, konsernin rahat ja saamiset ulkopuolisilta talousyksiköiltä, konsernin oman ja vieraan pääoman, konsernin varaukset sekä vähemmistöosuudet. Konsernitaseesta on vähennetty konserniin kuuluvien yhtiöiden keskinäiset saamiset ja velat sekä keskinäinen osakeomistus. Konsernitaseen loppusumma ilmoitetaan tuhansina markkoina.

Konsernin tarkistus/päivityskoodi (kns_vv_tark_koodi)

Ilmaisee tiedon konsernin viimeisistä tarkistuksista ja päivityksistä

- 1 = Konsernin tiedot päivitetty tilinpäätöstietojen tarkistuksen yhteydessä
- 2 = Konserni tarkistettu tilinpäätöstietojen päivityksen jälkeen, ei muutoksia
- 3 = Konserni päivitetty tilinpäätöstietojen tarkistuksen jälkeen
- 0 = Ei käsitelty

Vaihtoehtoja 2 ja 3 käytetään vain silloin, jos konsernilla saadaan kesken tilikauden mm. lehdistöstä tai yrityksen omalla ilmoituksella sellaista tietoa, joka kannattaa tallentaa konsernirekisteriin (esim. suurten kotimaisten yritysten konsernisuhteessa tapahtuneet muutokset).

Konsernitilinpäätös (kns_vv_konstp)

Tässä yhteydessä ilmoitetaan siitä, tekikö emoyhtiö konsernitilinpäätöksen tilastovuonna

- 1 = Konsernitilinpäätös tehty
- 0 = Ei tehty konsernitilinpäätöstä

Yhtiö voi olla konsernin pääemoyhtiö, vaikka konsernitilinpäätöstä ei olisi-kaan laadittu. Liikkeenharjoittajien ja ns. pienten yhtiöiden ei tarvitse pääsääntöisesti laatia konsernitilinpäätöstä. Suurikin yhtiö voi välttää konsernitilinpäätöksen laatimisen, jos tytäryhtiöiden taloudellinen merkitys jää vähäiseksi. Osakeyhtiön on kuitenkin aina laadittava konsernitilinpäätös, jos yhtiö mm. jakaa osinkoa, antaa rahalainan tai vakuuden.

viittaus: "Konsernitilinpäätös saadaan jättää laatimatta, jos sekä päättyneellä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt

enintään yksi seuraavista rajoista, emoyrityksen ja sen tytäryritysten osalta yhteenlaskettuna:

1. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 100 miljoonaa markkaa
2. taseen loppusumma 50 miljoonaa markkaa
3. palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä" (KPL 6:1 mom. 3)

"Konsernitilinpäätös on aina laadittava, jos osakeyhtiö jakaa varoja omistajille, antaa rahalainan tai vakuuden, palauttaa pääomalainan pääomaa tai maksaa sen korkoa tai muuta hyvitystä" (OYL 11:10).

Arkistotunnus (kns_vv_arktun)

Arkistotunnuksena toimii kaupparekisterin mikrofilmitunnus (7 merkkiä pitkä, muotoa nnnnkn), joka helpottaa alkuperäisten tilinpäätösasiakirjojen hakemista tarvittaessa.

KONSERNI-YRITYSSUHDE

Konsernitunnus (knstun)

Ks. edellä KONSERNI

Konserniyrityksen tunnus (oyrtun)

Konserniyrityksen tunnuksella tarkoitetaan emo-, tytär-, osakkuus- ja muiden yhtiöiden yritystunnusta (käytännössä liike- ja yhteisötunnus (ly-tunnus)). Yritysten ly-tunnukset saadaan YTR:stä. Kaupparekisterinumero voidaan saada kaupparekisteriin toimitettujen tilinpäätösten etusivulta.

Konserni-yrityssuhteen rekisteröintipäivä (kns_oyr_suhde_rekpv)

Rekisteröintipäiväksi merkitään tiedon ensimmäinen kirjaamispäivä. Päivämäärä on muotoa pppkvsvv.

Konserni-yrityssuhteen alkupäivä (kns_oyr_suhde_alkupvm)

Konsernisuhteen alkupäiväksi merkitään ensimmäisessä kirjauksessa (konserni)tilinpäätöksen alkupäivä, jos muuta tarkempaa päivämäärää ei ole tiedossa. Lisätietoja konsernisuhteen loppumisesta löytyy tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja toimintakertomuksesta. Toimintakertomuksista voi löytyä tietoa myös tilinpäätösajankohdan jälkeisistä tapahtumista

Konserni-yrityssuhteen loppupäivä (kns_oyr_suhde_loppupvm)

Konsernisuhteen loppupäivä on muotoa pppkvsv. Konsernin loppuessa loppupäivä voi olla viimeisen konsernitilinpäätöksen loppupäivä, jos tarkempaa päivämäärää ei ole tiedossa. Lisätietoja konsernisuhteen loppumisesta löytyy tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja toimintakertomuksesta. Toimintakertomuksista voi löytyä tietoa myös tilinpäätösajankohdan jälkeisistä tapahtumista

Konserniyrityksen jäsenlaji (kns_oyr_jasenlaji)

Konsernin kotimaisen konserniyrityksen jäsenlaji voi olla

- 1 = emoyritys
- 2 = tytäryritys (konsernin äänivaltaosuus yms. 50,1-100 %)
- 3 = yhteisyritys (konsernin äänivaltaosuus yms. 50 %)
- 4 = osakkuusyritys (konsernin äänivaltaosuus yms. 20-49,9 %)
- 5 = intressiyritys, muu omistus (konsernin äänivaltaosuus -19,9 %)
- 0 = ei tiedossa

Konserniyritysten jäsenlaji perustuu konsernitilinpäätöksen liitteenä olevaan tytär- ja osakkuusyritysluetteloon. Luettelo alkaa yleensä tytäryrityksistä, jonka jälkeen tulevat osakkuusyritykset ja muut vähäisemmät omistukset. Luettelo voi edetä monissa tapauksissa alakonserneittain. Joskus konsernitilinpäätökseen yhdistelemättä jääneistä tytär- ja osakkuusyrityksistä on esitetty erillinen luettelo tilinpäätöksessä mukana olevien yritysten jälkeen.

Konserniyrityksen jäsenlajiin tai konsernisuhteeseen ei vaikuta se, että tyttäretai osakkuusyritystä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Tytäryritys, joka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen kuten osakkuusyritys, on jäsenlajiltaan tytäryritys.

Huom! Suurilla rahoituslaitoksilla saattaa olla hallussaan saatavien turvaamiseksi toisten yhtiöiden osake-enemmistö. Näitä väliaikaisessa omistuksessa olevia yhtiöitä ei silti lasketa ao. rahoituslaitosten tytäryhtiöiksi. (ks. Merita -konsernin tilinpäätös vuodelta 1995, jossa mm. StarckJohann, Huurre Group ja Alcom yhtiöiden osake-enemmistö on Meritan hallussa).

Huom! Suora osakkeiden ja osuuksien omistusosuus voi poiketa äänivaltaosuudesta.

viittaus: "Konsernitilinpäätöksessä on kustakin tytär- ja osakkuusyrietyksestä esitettävä yhtiön nimi, kotipaikka ja konsernin omistusosuus." (KPA 4:3)

"Osakeyhtiön on ilmoitettava tilinpäätöksen liitetiedoissa yhtiön omistamista toisten yhteisöjen osakkeista tai jäsen- ja yhtiöosuuksista kunkin yhteisön nimi, osakkeiden tai osuuksien määrä, omistusosuus kaikista osakkeista tai osuuksista sekä osakkeiden nimellis- ja kirjanpitoarvo." (OYL 11:8 mom.1 ja OYL 11:10)

"Vaihto-omaisuuteen kuuluvia osakkeita ei eritellä. Erittelyä ei tarvitse tehdä myöskään muusta kuin tytäryhteisöstä ja osakkuusyhteisöstä, mikäli yhteisön osakkeiden tai osuuksien yhteenlaskettu nimellis- ja kirjanpitoarvo alittavat 100 000 markkaa tai 5 % osakkeet omistavan yhtiön taseen omasta pääomasta"

Esim. Raision tehtaat -konsernin omistukset 1995:

	<i>Konsernin omistus- osuus, %</i>	<i>Konsernin äänivalta- osuus, %</i>
<i>Tytäryrietykset:</i>		
<i>Raisio Nordic Eesti AS, Viro</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Raisio Nordic Oy, Raisio</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Raisio Polska Sp.zoo, Puola</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Raisio Portugal-Productos Quirnicos, Portugal</i>	<i>51</i>	<i>51</i>
<i>Raisio Svenska Ab, Ruotsi</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Oy Raisional Ab, Raisio</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>Raisio Lateksi Oy, Raisio</i>	<i>51</i>	<i>51</i>

<i>Rehuraio Oy</i>	100	100
<i>Roe Lee Canada Inc, Kanada</i>	100	100
<i>Roe Lee Paper Chemicals Co. Ltd, Englanti</i>	100	100
<i>Suomen Myllyt Oy, Nokia</i>	100	100
<i>118 Seabright Holdings Ltd, Kanada</i>	100	100

Osakkuusyrietykset:

<i>Alahärmän Perunavarasto Oy, Alahärmä</i>	67,94	42
<i>Oy Atraco Ab, Turku</i>	50	50
<i>Diachem Chile S.A, Chile</i>	50	50
.		
.		
<i>Vihervakka Oy, Pöytyä</i>	38,5	38,5

Muut osakkeet ja osuudet:

<i>Oy Elomatic Group Ltd, Turku</i>	11,8	
.		
.		
<i>YIT-Yhtymä</i>	0,17	

Äänivaltaisuus (kns_oyr_aanivosuus)

Äänivaltaisuus saadaan konsernitilinpäätöksen liitteenä olevasta tytär- ja osakkuusyrietyluettelosta. Äänivalta on useimmiten sama kuin osakkeiden ja osuuksien suora omistusosuus. Läheskään kaikki konsernit eivät ilmoita äänivaltaosuuksia omistamissaan yrityksissä, vaikka kirjanpitolautakunnan suosituksiin on kuulunut tieto konsernin osakkeisiin tai osuuksiin perustuvasta äänivallasta. Ks. edellä KONSERNIN JÄSENLAJI

Omistusosuus (kns_oyr_omosuus)

Omistusosuus tytär-, osakkuus- ja muissa yrityksissä saadaan konsernitilinpäätöksen liitteenä olevasta tytär- ja osakkuusyrietyluettelosta. Osakkeiden ja osuuksien suora omistusosuus on yleensä sama kuin äänivaltaosuus. Ks. edellä KONSERNIN JÄSENLAJI

Tallennusnumero
(kns_oyr_suhde_tallnum)

Tallennusnumero on juokseva konsernin sisäinen sen kaikkia tytäryrityksiä koskeva apunumerointi tietojen tarkistusta varten. Sitä käytetään myös yritysrekisteristä löytymättä jääneen tytäryrityksen konsernisuhteen yksilöintitietona.

KONSERNI-YRITYSSUHDE HISTORIA

Konsernitunnus
(knstun)

Ks. edellä KONSERNI

Konserniyrityksen tunnus
(oyrtun)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Konserni-yrityssuhteen rekisteröintipäivä
(kns_oyr_suhde-rekpvm)

Rekisteröintipäiväksi on kirjaamispäivä. Päivämäärä on muotoa pppkvsyv.

Konsernisuhteen muutoksen rekisteröintipäivä
(kns_oyr_muutos_rekpvm)

Rekisteröintipäiväksi on kirjaamispäivä. Päivämäärä on muotoa pppkvsyv.

Konserniyrityksen jäsenlaji
(kohist_jasenlaji)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Jäsenlajin muutos
(kns_oyr-ilmuutos)

Jäsenlajin muutoskoodit

- 1 = muuttunut
- 0 = ei muutosta

Omistusosuuden historia (kohist_omосуus)

Konsernin aikaisempi omistusosuus tytär/osakkuusyhtiössä, mikäli omistusosuudessa on tullut muutoksia. Muutostiedot saadaan konsernitilinpäätöksen tytär- ja osakkuusyhtiöluettelosta. Lisätietoja voi saada toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksen laadintaperiaatteista.

Omistusosuuden muutospäivä (kns_oyr_omuutospvm)

Omistusosuuden muutospäiväksi kirjataan tilikauden alkupäivä, jollei toimintakertomuksesta yms. saada tarkempaa ajankohtaa.

KONSERNI-ULKOMAINEN TYTÄR

Ulkomaisen tytäryhtiön tunnus (knuttun)

Ulkomaisen tytäryhtiön tunnuksiksi annetaan Tilastokeskuksessa generoitu 8-numeroinen (6 numeroa plus 2 tarkistusmerkkiä) ja 1-alkuinen yksilöintitunnus.

Lupatunnus (knut_lupatus)

Suomen Pankin antama ulkomaisen sijoituksen ns. lupatunnus. Ulkomaisen lupatunnuksen avulla konsernin ulkomaiselle tytäryhtiölle voidaan mahdollisesti saada jatkossa esimerkiksi tarkka liikevaihto ja henkilöstö.

Ulkomaisen tytäryhtiön nimi (knut_nimi)

Ulkomaisen tytäryhtiön nimi saadaan konsernitilinpäätöksen liitetietojen tytäryhtiöluettelosta. Ulkomaiset tytäryhtiöt on lueteltu yleensä kotimaisten tytäryhtiöiden lomassa. Joskus ulkomaiset tytäryhtiöt on lueteltu erikseen.

Huom! Ulkomaisista omistuksista otetaan huomioon vain tytäryhtiöt, mutta ei osakkuusyhtiöitä. Rajatapauksia ovat ulkomaiset yhteisyritykset, jotka on otettu huomioon konsernitilinpäätöksessä poikkeuksellisella

tavalla. Tästä on ilmoitettu yleensä tilinpäätöksen laadintaperiaatteissa.

viittaus: Pääsääntö: "Osuus osakkuusyrityksen tilikauden voitosta tai tappiosta merkitään konsernituloslaskelmaan omana eränä rahoitustuottojen ja -kuluja ryhmään. Jos erän erityisluonne sitä vaatii, se merkitään kuitenkin joko ennen liikevoittoa esitettäviin tuottoihin ja kuluihin tai satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin" (KPA 3:2 mom.2)

Poikkeus. "Yhteisyrityksen tuloslaskelma ja tase-erät sekä liitetiedot voidaan yhdistellä konsernitilinpäätökseen myös konserniyrityksen omistussuuden mukaan" (KPL 6:15 mom.1)

esim. Hartwall konsernin tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja toimintakertomus 1995:

"Konsernitilinpäätöksessä Pripps Ringnesin kanssa puoliksi omistettu osakkuusyritys Baltic Beverages Holding Ab (BBH) on konsolidoitu ns. halkaisumenetelmällä (klyvningsmetod). Menetelmän mukaan BBH:n kaikista eristä on sisällytetty 50 % konsernitilinpäätökseen, kun omistussuutta vastaava osuus konserniyritysten sisäisistä liiketoiminta on eliminoitu".

"Hartwall -konsernin palveluksessa oli 1995 keskimäärin 3 294 henkilöä (3 108). Lukuun sisältyy myös BBH:n henkilöstö."

Ulkomaisen tytäryrityksen kotimaa (knut_maa)

Ulkomaisen tytäryrityksen kotimaa ilmenee konsernitilinpäätöksen liitteenä olevasta tytäryhtiöluettelosta. Sijaintimaan ilmoittamistapa vaihtelee konserneittäin. Se on voitu ilmoittaa maan nimen, maakoodin (kirjainkoodi) tai paikkakunnan (kaupungin) mukaan. Joskus sijaintimaata tai paikkakuntaa ei ole lainkaan ilmoitettu vastoin lainsäädännön ohjeistuksia. Silloin kotimaan voi päätellä tytäryrityksen nimestä tai osakkeiden nimellisarvossa käytetyn valuuttayksikön mukaan (löytyy tytäryhtiön nimen yhteydestä).

KONSERNI-ULKOMAINEN TYTÄRSUHDE

Konsernitunnus
(knstun)

Ks. edellä KONSERNI

Ulkomaisen tytäryrityksen tunnus
(knuttun)

Ks. edellä KONSERNI-ULKOMAINEN TYTÄR

Rekisteröintipäivä
(kuts_rekpv)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Alkupäivä
(kuts_suhde_alkupv)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Loppupäivä
(kuts_suhde_loppupv)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Äänivaltaisuus
(kuts_aanivosuus)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Omistusosuus
(kuts_omosuus)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Tallennusnumero
(kuts_suhde_tallnum)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

KONSERNI PARITON

Konsernitunnus (knstun)

Ks. edellä KONSERNI

Tallennusnumero (knpt_tallnum)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Yrityksen nimi (knpt-oyr_nimi)

Parittomiksi yrityksiksi kutsutaan niitä konsernitilinpäätöksen tytär- ja osakkuusyhtiöluettelosta poimittuja yrityksiä, joita ei löydy YTR:n tietokannasta. Parittoman yrityksen nimi kirjoitetaan konsernirekisteriin kokonaisuudessaan. Jos pariton yritys on kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö, kirjoitetaan ensin yrityksen varsinainen nimi ja sen jälkeen lyhenne kiint Oy tai as Oy (esim. Asunto Oy Keloharju (tilinpäätöksen liitetiedoissa) ® Keloharju As Oy (konsernirekisterissä)).

Parittoman yrityksen tunnus (knpt_oyrtun)

Sellaisen parittoman kotimaisen tytär- tai osakkuusyhtiön liike- ja yhteisötunnus (ly-tunnus), kun ly-tunnusta ei löydy suoraan YTR:stä. Parittomia yrityksiä ovat yleensä kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöitä tai toimintansa keskeyttäneitä yrityksiä (tai pöytälaatikkoyhtiöitä). Parittomilla yrityksillä, joita ei löydy YTR:stä, ei ole yleensä merkittävää toimintaa eivätkä ne toimi työnantajina.

Alkupäivä (knpt-alkupvm)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Loppupäivä (knpt_loppupvm)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Loppusyy
(knpt_loppusyy)

Parittoman yrityksen ja konsernin suhteen loppusyy

- 1 = yritys lopettanut
- 2 = ei kuulu enää konserniin
- 9 = muu syy

Parittoman yrityksen jäsenlaji
(knpt_jasenlaji)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Äänivaltaosuus
(knpt_aanivosuus)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

Omistusosuus
(knpt_omosuus)

Ks. edellä KONSERNI-YRITYSSUHDE

KATSAUKSIA-SARJA

Leena Timonen

Energiatilastojen kehittämisohjelma:
Tarveselvitys. 1996/1.

Pekka Rytönen

Konsernirekisterihanke
– yleissuunnitteluvaiheen raportti. 1996/2.

Vesa Kuusela

Puhelinpeittävyys ja puhelimella tavoitettavuus Suomessa. 1997/1

Timo Byckling (toim.)

Tilastokeskuksen tutkimustoiminnan päälinjat vuosina 1997–1999. 1997/2.

Minna Hänninen

Tilastolliset tietosuojamenetelmät ja niiden käyttö. 1997/3.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke
Pilottirekisterivaiheen raportti. 1997/4.

Pirkko Hemmilä, Matti Kauhanen

Julkisten menojen hintaindeksi 1995 = 100. 1997/5.

Timo Byckling (ed.)

Statistics Finland:
Main Lines of Research and Development in 1997–1999. 1997/6.

Juha Nurmela

Suomalaiset ja uusi tietotekniikka. 1997/7.

Mia Suokko (toim.)

Energia-alan työllisyysvaikutukset. 1997/8.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– yleissuunnitteluvaiheen raportti. 1997/9.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– suunnitteluvaiheen 1. osaraportti. 1997/10.

Risto Lehtonen (toim.)

Taloushistorian tutkimusta ennen ja nyt –
100 vuotta Tekla Hultinin väitöksestä
Kooste 12.12.1996 pidetyn Tilastokeskuksen tiedeseminaarin aineistosta.
1997/11.

Juha Nurmela

The Finns and Modern Information Technology.

Report 1 of the project "The Finns and the Future Information Society".
1997/12.

Lea Parjo

Tietoyhteiskuntatilastojen kehittäminen

– Projektin loppuraportti. 1997/13.

Jukka Hoffrén

Luonnonvarojen käytön verotus

Tarpeiden ja vaikutusten arviointia. 1997/14.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke

Perustamisvaiheen raportti. 1997/15.

Konsernirekisterihanke

Perustamisvaiheen raportti

Syksyllä 1995 Tilastokeskus aloitti yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa hankkeen, jossa tutkitaan edellytykset lisätä Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin konsernisuhteet määrittävät tiedot. Tilastokeskuksen konsernirekisterissä konsernin käsite koskee liiketoimintaa harjoittavien kirjanpito-velvollisten yhteisöjen kuten osakeyhtiöiden, osuuskuntien, henkilöyhtiöiden, säätiöiden, taloudellisten yhdistysten ja muiden vastaavien yhteisöjen välisiä emo- ja tytäryhtiösuhteita. Konserniemoina voivat olla vain Suomessa rekisteröidyt pääemoyhtiöt, eikä konserniketjua jatketa ulkomaille. Erillisiä konsernikokonaisuuksia eivät ole alakonsernit alakonserniemoinen.

Alkuryksyllä 1997 konsernirekisteriin oli kerätty 540 suurimman konsernin tiedot vuodelta 1995. Loppuvuodesta 1997 aloitetaan vuoden 1996 tietojen keruu, mikä pohjautuu rekisterissä jo olevien konsernien päivitykseen ja mahdollisten uusien konsernien tallennukseen. Samalla testataan verohallinnon konsernitietojen luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta konsernirekisterin ylläpidossa.

Konsernirekisterihankkeesta on julkaistu määrittely-, yleisuunnittelu- ja pilottirekisterivaiheen raportit. Oheisessa konsernirekisterihankkeen perustamisvaiheen raportissa kuvataan konsernin käsitettä ja muodostumista, konsernirekisterin nykyistä työvaihetta ja jatkotyön painopistealueita. Konsernirekisterin käsittelyohjeista ilmenee rekisterin tietokantataulujen rakenne, tietosisältö ja tietojen käsittelytapa.

Myynti
Tilastokeskus
Myyntipalvelu
PL 3 B
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2474
sähköposti: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Försäljning
Statistikcentralen
Försäljningstjänsten
PB 3B
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2474
e-post: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Orders
Statistics Finland
Sales Services
P.O.Box 3B
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. + 358 9 1734 2011
Fax + 358 9 1734 2474
E-mail: myynti.tilastokeskus@stat.fi

ISSN 1238-1411
ISBN 951-727-382-7

9 789517 273824